

Szerelmi rontás Ovidiusnál

Amores III. 7, 27–36

Fordítás: **TORDAI ÉVA**, kommentár: **HAJDU PÉTER**

- Tán Thessalia mérgétől bágyadt el a testem?
Tán egy ártó fű és dal okozza bajom?
Vagy javasasszony vájta nevem bíbor viaszába,
30 és májam közepét sok kicsi tű döfi át?
Ártó dal kóróvá változtatja a búzát,
és forrásvizet is el tud apasztani dal.
Tölgyről makk s megbűvölt szőlő hullik a töről,
s nem rázzák, a gyümölcs mégis a földre potyog.
35 Bűbájjal lelohasztani épp inakat ne lehetne?
Tán ez a gond, emiatt lankad az én tagom is.

Ebben az elégiában a férfi beszélő egy szerelmi kudarcról számol be, és leginkább ennek okait firtatja. A kézenfekvő magyarázatokat sorra elveti: nem a nőben volt a hiba, aki szép, lelkes és ügyes, és igazán mindent elkövetett a siker érdekében; nem is a saját testével van baj, nem az öregedés folyamata nyilvánult meg itt első ízben, aminek bizonyságául egyfelől eldicsekszik a közelmúlt tapasztalataival, és négy másik nőt is megemlít, akikkel kifejezetten jól sikerült teljesítenie (legjobban az elégiák legfontosabb nőalakjával, Corinnával), másfelől megemlíti, hogy az elégia jelenében, tehát a beszéd pillanatában a pusztá visszaemlékezéstől is harcra kész állapotba kerül.

Racionális magyarázat híján természetesen szót kell ejtenie arról is, hogy talán valamilyen mágikus beavatkozás fosztotta meg ideiglenesen férfiérejétől. Ezt a magyarázatot azonban a beszélő nem veszi igazán komolyan, amit az mutat, hogy a latin eredetiben a fordításban szereplő „tán” helyén olyan kérdőszó szerepel (*num*), amelyre a kérdező mindig nemleges választ vár. Egyrészt irodalmias a felvetés, hiszen a sztereotip thessaliali varázsszereket emlegeti, meg a leginkább ijesztő képét

a tűvel átszurkált viaszbabunak, másrészt nagyon pontosan utal arra, mi lehet az oka a varázslásnak. Éppen a más nőkkel kapcsolatos dicsekvés után következik ez a gondolat. A római szerelmi elégiában mindig prostituáltak (a szakmai hierarchia csúcsán álló luxusprostituáltak) szerepelnek, és mind az irodalomban, mind a társadalmi gyakorlatban (mint azt például az athéni agora átoktáblái alapján tudjuk) gyakori volt, hogy a lányok mágikus szakemberek segítségével igyekeztek a konkurenciától megszabadulni. A sugalmazás az tehát, hogy Corinna fordult egy varázslónőhöz, hogy partnere hűségét biztosítsa, vagy akár a másik három megnevezett nő egyike, hogy az elégia névtelenül hagyott hősnőjének szakmai előmenetelét akadályozza. A magyar fordításban a „javasasszony” szerepel, ami népi gyógyítót jelent, de a latin *saga* egyértelműen boszorkány, varázslónő, akiről inkább azt feltételezzük, hogy árt, mint hogy a javunkat szolgálja.

Az *excantatio*, a termés megrontásának, illetve áténeklésének itáliai gyakorlatát felemlítve a beszélő látszólag meggyőzi magát, hogy varázslattal igenis lehetséges megakadályozni valakinek az erekcióját, ezután azonban rögtön el is ejti ezt a gondolatot, és további magyarázatokat keres és vet el. A mágia képzelete még egyszer elő fog kerülni, amikor az elégia végén maga a lány is magyarázatot keres a férfi impotenciájára: „Vagy az aeaei méregkeverő átkozott meg téged fonálával gúzsba kötve, vagy úgy jöttél hozzám, hogy egy másik szerelem előtte már kimerített.” A szereplőknek, úgy látszik, szükségképpen eszükbe jut a mágia, de azért racionális, fiziológiai magyarázatokat is keresnek.